

Eila Tuominen, Mervi Takala ja Pauli Forma (toim.)

Työolot ja työssä jatkaminen

Työolot ja työssä jatkaminen -tutkimus koostuu kolmesta tutkimusartikkelista. Ensiksi analysoidaan 45–64-vuotiaan palkansaajaväestön näkemyksiä työolojen pitkän aikavälin muutoksesta eri työnantajasektoreilla. Toiseksi tutkitaan työn ja työoloihin liittyvien tekijöiden merkitystä työssä jatkamiselle. Kolmanneksi tutkimuksessa käsitellään ikääntyvien palkansaajien eläkeaikomuksia, niiden muutoksia ja aikomuksiin vaikuttavia tekijöitä. Tutkimusaineistoina on käytetty Tilastokeskuksen Työolotutkimusten aineistoja vuosilta 1984–2008.

Ensimmäinen artikkeli *Työelämän pitkät linjat kunta-, valtio ja yksityisaloilla vuosina 1984–2008* pureutuu työnantajasektorin näkökulmaan. Kuntatyön haasteita ovat kiire sekä työn henkinen ja fyysinen raskaus. Kuntatyössä on kuitenkin myös vahvuuksia. Kuntatyöntekijät arvostavat työtään hieman enemmän ja kokevat työn vähemmän yksitoikkoiseksi kuin muilla sektoreilla työskentelevät. Valtiosektorilla työn fyysinen kuormittavuus väheni 1990-luvulla merkittävästi, kun suuret valtionyhtiöt yhtiöitettiin. Työn henkinen kuormittavuus lisääntyi tutkimusajanjaksolla jonkin verran, mutta toisaalta työn yksitoikkoisuus väheni. Valtiolla ja kunnissa työn epävarmuus on ollut vähäisempää kuin yksityisellä sektorilla. Työn kiireisyys on valtiollakin lisääntynyt mutta näyttäytyy kaikkina tutkimusvuosina vähiten kiireisenä. Valtiosektori erottuu selkeästi muista siinä, että vaikutus- ja koulutusmahdollisuuksia on muita enemmän. Yksityisellä sektorilla erityispiirteitä erottuu melko vähän. Irtisanomisuhka on

kuitenkin useimpina tutkimusvuosina ollut suurempi yksityisellä kuin julkisella sektorilla, joskin erot ovat pienet. Yksityisen sektorin työntekijöillä on vähemmän kouluttautumismahdollisuuksia kuin muilla työmarkkinasektoreilla.

Toinen artikkeleista – *Jotta jaksaisi ja jatkaisi työssä mahdollisimman pitkään* – tarkastelee työssä jatkamista ja jaksamiseen vaikuttavia työpaikkatason kysymyksiä. Kokemukset ikääntyvän työvoiman työssä pysymisen edistämisestä työpaikoilla ovat lisääntyneet. Silti työssä pysymisen edes jonkinasteinen edistäminen on 45–64-vuotiaiden palkansaajien mukaan edelleen useammin poikkeus kuin sääntö. Eri työnantajasektorit eivät eroa tässä suhteessa toisistaan. Kaikkein selvimmin kokemukset vaihtelevat sen mukaan, millaiset työnteon edellytykset työpaikka tarjoaa jokapäiväiselle työlle. Käytännön esimiestyöllä on tässä hyvin merkittävä rooli. Jos työntekijän terveydentila on heikko, kokemukset työssä pysymisen edistämisestä ovat kielteisempiä, mutta myönteiset arviot ovat yhtä yleisiä terveydentilasta riippumatta. Terveiden ja työkyvyn merkitys korostuu myös silloin, kun tarkastellaan sitä, miten tärkeitä yksittäiset asiat tai asioiden parannukset olisivat työssä jatkamisen kannalta. Ne, joiden työkyky on heikentynyt, pitävät odotetusti myös kuntoutusmahdollisuuksien parantamista erittäin tärkeänä useammin kuin muut. Työssä jatkamisen kannalta työpaikan olemassaolo ja riittävä terveys ovat välttämättömiä mahdollistavia tekijöitä. Terveiden rinnalla elämäntilanne kokonaisuudessaan koetaan tärkeäksi. Jos tilanne terveyden ja elämäntilanteen osalta on työssä jatkamiselle suotuisa, lopullisessa valintatilanteessa työn mielekkyys nousee tärkeäksi tekijäksi. Jatkamisen myötä saavutettava suurempi eläke on edellisiin verrattuna huomattavasti vähämerkityksisempi asia.

Tutkimuksen kolmas artikkeli *Palkansaajien eläkeaikomukset 2000-luvulla* käsittelee palkansaajaväestön eläkkeelle jäämisen aikomuksia, niiden muutoksia ja aikomuksiin vaikuttavia tekijöitä. Vuosien 2003 ja 2008 haastattelutiedot osoittavat ikääntyvien palkansaajien suunnitelmien eläkkeelle jäämisestä myöhentyneen, ja syynä on ennen muuta varhaiseläkeaikomusten merkittävä väheneminen. Keskimääräinen aiottu eläkeikä on noussut lähes vuodella, ja merkittävää nousua on havaittavissa kaikissa palkansaajaryhmissä. Kiinnostus työssä jatkamiseen paremman eläkkeen vuoksi 63 vuoden iän jälkeen ei sen sijaan ole lisääntynyt, mutta jatkamista suunnittelevien usko jatkamismahdollisuuksiinsa on selvästi vahvistunut.

Eläkeaikeita koskeva analyysi vahvisti, että monet sekä henkilöön että työhön liittyvät tekijät ovat pysyviä selittäjiä eläkeaikomuksille. Terveystilan ohella tällaisia tekijöitä ovat henkilön ikä, koulutustaso ja parisuhde. Suunnitelmat työnteon jatkamisesta lisääntyivät iän ja koulutustason nousun myötä. Parisuhteessa eläminen lisäsi kiinnostusta varhaiseen eläkkeelle jäämiseen. Myös monet työhön liittyvät tekijät lisäsivät halukkuutta varhaiseen eläkkeelle jäämiseen. Näihin kuuluivat työn henkinen rasittavuus, pitkä ja tiivis työura ja kokemukset työhön liittyvistä epävarmuustekijöistä sekä työpaikan suuri koko. Vastaavasti työssä jatka-

misen suunnitelmiin vaikuttivat ansiotyön kokeminen erittäin tärkeäksi elämäalueeksi, julkisella sektorilla työskentely ja työnantajien tuki ikääntyvien työssä jatkamiselle. Taloudellisten tekijöiden merkitystä koskeva analyysi osoitti, että tutkimusajankohtana pienituloiset halusivat myöhentää eläkkeelle jäämistään. Työssä jatkamisen taloudellisten kannusteiden näkökulmasta yllättävää oli, että odotettavissa olevassa eläkekarttumassa pienituloisuus ei vaikuttanut myöhentävästi aikeisiin. Ne, jotka säästivät yksityisesti eläkeikää varten, olivat myös aikeissa jäädä jonkin verran aikaisemmin eläkkeelle, vaikkakin eläkesäästämisen yhteys varhaisiin eläkeaikomuksiin on viimeisten vuosien aikana vähentynyt.

Lisätietoja:

Eila Tuominen
Eläketurvakeskus
Sähköposti: eila.tuominen@etk.fi
Puhelin: 010 751 2151

Mervi Takala
Eläketurvakeskus
Sähköposti: mervi.takala@etk.fi
Puhelin: 010 751 2162

Pauli Forma
Kuntien eläkevakuutus
Sähköposti: pauli.forma@keva.fi
Puhelin: 020 614 2450

Aineistotilaukset:

aineistotilaukset@etk.fi
ISSN-L 1236-3049
ISBN 978-951-691-139-0 (PDF)
ISBN 978-951-691-138-3 (sid.)

Eläketurvakeskus
00065 ELÄKETURVAKESKUS
Puhelin 010 7511
Faksi (09) 148 1172

Pensionsskyddscentralen
00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN
Tfn 010 7511
Fax (09) 148 1172

Finnish Centre for Pensions
FI-00065 ELÄKETURVAKESKUS, FINLAND
Tel. +358 10 7511
Fax +358 9 148 1172

www.etk.fi
> Julkaisut